

Oamk Journal

Oulun ammattikorkeakoulun julkaisu

Tämä on alkuperäisen julkaisun rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenne saattaa erota alkuperäisestä sivutukseltaan ja painoasultaan.

This is an electronic reprint of the original publication. This version may differ from the original in pagination and typographic detail.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä/Please cite the original version:

Kykyri, J., Mattila, T., Mäkelä, H., Niinimaa, A., Yli-Pyky, T. & Männistö, M. 2022. Koronapandemia jättäneet pitkät jäljet kouluterveydenhuoltoon. Oamk Journal 107/2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2022062148154>

Koronapandemia jättäneet pitkät jäljet kouluterveydenhuoltoon

21.6.2022 - Kykyri Josefiina, Mattila Tiia, Mäkelä Hanna, Niinimaa Anna, Yli-Pyky Tanja, Männistö Merja

Koronapandemian vuoksi kouluterveydenhuollon palveluita on viime aikoina jouduttu supistamaan laajasti. Kouluterveydenhoitajia on pandemian aikana siirretty muihin työtehtäviin, jolloin lasten ja nuorten ennaltaehkäisevien palvelujen saatavuus on heikentynyt. Samaan aikaan etenkin lasten ja nuorten tuen tarve on lisääntynyt. Tässä artikkelissa tarkastellaan haastattelujen pohjalta esiin nousseita nuorten kokemuksia kouluterveydenhuollon palveluiden saatavuudesta koronapandemian aikana. Erityisesti asiakaskokemukseen perustuvan tiedon avulla on mahdollista kehittää terveydenhoitajatyötä käyttäjälähtöisemmäksi.

Koronapandemia on lisännyt lasten ja nuorten tuen tarvetta (kuva: Andrea Piacquadio/pexels.com).

Keväällä 2020 alkanut koronapandemia on tutkitusti heikentänyt koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluiden saatavuutta merkittävästi. Koronapandemian myötä lähikontakteja on pyritty välttämään ja useiden kiireettömien palveluiden toimintaa on supistettu. THL:n kouluterveydenhuollon verkoston ja perhekeskusverkoston tiedonkeruista selvisi, että käyntimäärät kouluterveydenhuollossa ovat vähentyneet voimakkaasti verrattuna esimerkiksi vuoteen 2019 [1].

Etäopetukseen siirtymisen myötä kouluterveydenhoitajat ovat ottaneet käyttöön perinteisen vastaanoton lisäksi myös vaihtoehtoisia vastaanottotapoja. Erilaisia etävastaanottoja onkin työssään hyödyntänyt jopa neljäsosa terveydenhoitajista. Tavallisimmin etävastaanottoja on järjestetty puhelimen ja Wilma-järjestelmän avulla, mutta myös muun muassa WhatsApp, Teams, SnapChat ja GoogleMeet ovat olleet käytössä. [1].

Nuorten kokemuksia kouluterveydenhuollon saatavuudesta ja toimivuudesta koronapandemian aikana selvitettiin haastattelemalla yhdeksää 15–18-vuotiasta yläkoulun oppilasta ja toisen asteen opiskelijaa.

Terveydenhoitaja ollut saatavilla pandemia-aikanakin

Haastattelujen pohjalta nousi esiin, että nuoret olivat käyttäneet kouluterveydenhuollon palveluita pandemia-aikana enimmäkseen käydäkseen määräaikaissä terveystarkastuksissa ja hakeakseen rokotuksia. Osa vastaajista oli asioinut terveydenhoitajan luona myös seksuaaliterveyteen liittyvissä asioissa. Normaaliolosuhteista poiketen haastattelut eivät poikineet juurikaan vastauksia, joissa olisi kerrottu nuorten asioineen terveydenhoitajan vastaanotolla sairaanhoidollisten asioiden vuoksi. Kouluterveydenhoitajan työnkuvaan kuuluu keskeisesti myös ensiapu ja erilaisten kipujen ja särkyjen, ihottumien ja esimerkiksi korva- tai silmätulehdusten hoito ja seuranta.

Vastauksista kävi ilmi, että nuoret eivät olleet itse havainneet kouluterveydenhuollon tarpeen varsinaisesti kasvaneen pandemia-aikana. He pitivät kuitenkin tärkeänä

terveydenhoitajan läsnäoloa ja tavoitettavuutta. Haastatteluissa arveltiin myös käyntien jopa vähentyneen pandemian johdosta. Kouluterveydenhuollon käyntejä onkin vähentänyt kovasti terveydenhuollon henkilökunnan siirtäminen erilaisiin pandemian hallinnan tehtäviin, kuten jäljitykseen ja rokotuksiin. Vaikka oppilaat eivät itse vielä tarpeen kasvua tunnista, kouluterveydenhoitajilla on huoli lasten, nuorten ja perheiden jaksamisesta tässä jo pitkään jatkuneessa epidemiatilanteessa. [2]

Haastatteluun osallistuneet nuoret kokivat, että kouluterveydenhoitajan vastaanotolle on päässyt lähestulkoon tavalliseen tapaan pandemiasta riippumatta. Kouluterveydenhoitajalle on voinut varata ajan soittamalla tai laittamalla viestiä Wilma-sovelluksessa tai tekstiviestitse. Joissain kouluissa on myös ollut käytössä terveydenhoitajan avoin vastaanotto, jonne oppilaat ovat voineet mennä tarvittaessa ilman ajanvarausta.

”Etäopintojen aikaan oli terveydenhoitajan puhelinnumero, johon sai soittaa koulupäivän aikana ja tietyt ajat, milloin on päässyt paikan päälle.”

Terveydenhoitaja tavoitetaan kätevästi Wilma-viestillä ja päivystystunnilla

Haastatteluissa selvitettiin myös nuorten näkemystä siitä, millä tavoin kouluterveydenhuolto on vastannut heidän tarpeisiinsa pandemian aikana. Haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, että pandemia-aikana tarvittavat asiat on onnistuttu hoitamaan ja terveydenhoitajalle on päässyt aina tarpeen vaatiessa. Toisaalta haastatteluissa nousi esiin myös toive siitä, että kouluterveydenhoitaja olisi useammin paikalla, jotta asiat saisi hoidettua nopeasti heti tarpeen tullen.

Nuorten vastauksista nousi esiin erilaisia kokemuksia kouluterveydenhoitajan paikallaolosta, korvaavista tavoista pitää vastaanottoa sekä eritoten siitä, kuinka tieto terveydenhoitajan tavoitettavuudesta on saavuttanut heidät. Suurin osa vastanneista kertoi saaneensa tiedon Wilma-viestien välityksellä.

Useimmilla haastatteluun osallistuneilla nuorilla ei ollut omakohtaista kokemusta kouluterveydenhuollossa käytettävistä erilaisista etä- ja digipalveluista. Nuoret kuitenkin suhtautuvat etäpalveluihin myönteisesti ja uskovat näiden olevan toimivia keinoja hoitaa asioita terveydenhoitajan kanssa ilman lähikontaktia. Etäpalveluiden eduksi nuoret kokevat myös sen, ettei terveydenhoitajaa välttämättä tarvitse kohdata kasvokkain, mikä voi joissain tilanteissa jopa madaltaa kynnystä ottaa yhteyttä mieltä askarruttavissa asioissa. Lisäksi etäpalveluiden koetaan nopeuttavan yhteyden saamista kouluterveydenhoitajaan.

”Siinä voisi madaltua kynnys tulla vastaanotolle, kun ei samalla tavalla olla kasvotusten.”

Vastauksista kävi myös ilmi, että useilla kouluilla on pandemiasta huolimatta edelleen ollut käytössä ilman ajanvarausta toimiva avoin terveydenhoitajan vastaanotto. Nuoret kokevat avoimen vastaanoton toimivana tapana hoitaa pieniä terveyteen liittyviä asioita ja pulmia. Tällainen palvelu koetaan tärkeäksi, vaikkei omakohtaista käyttökokemusta vastaanotosta olisikaan päässyt kertymään.

Asiakaslähtöinen tiedottaminen koko toiminnan keskiössä

Haastattelu tarjosi nuorille myös mahdollisuuden kertoa, miten he itse parantaisivat kouluterveydenhuollon saatavuutta. Eniten esiin nousi toive paremmasta tiedottamisesta kouluterveydenhoitajan palveluihin liittyen. Toiseksi eniten vastauksissa kaivattiin terveydenhoitajan konkreettisen paikallaolon lisäämistä. Myös etävastaanottojen hyödyntäminen nähtiin hyvänä keinona parantaa kouluterveydenhoitajan saatavuutta.

Nuoret toivoivat selkeää tiedottamista siitä, missä ja milloin terveydenhoitaja on saatavilla. Lisäksi koettiin tarpeelliseksi tieto siitä, mistä asioista kouluterveydenhoitajalle voi mennä juttelemaan. Nuoret ehdottivat vastauksissaan muun muassa konkreettisia ilmoituslappusia, jotka voitaisiin asettaa kouluterveydenhoitajan työhuoneen oveen tai esimerkiksi ilmoitustaululle. Lisäksi

Wilmasta löytyvä tiedote koettiin hyväksi tiedonvälityksen keinoksi. Myös terveydenhoitajan selkeää esittäytymistä kaivattiin ja ehdotettiin toteutettavaksi esimerkiksi aamunavauksen yhteyteen.

”Välillä tulisi vaikka aamunavauksessa sanomaan, että ”terve minä olen paikalla seuraavat kaksi vuotta nämä päivät”. Ilmoitustaululle isolla lappu milloin on paikalla ja mistä asioista sinne voi mennä puhumaan.”

Nuorten mielestä asiakaslähtöisissä palveluissa on kehitettävää

Yhteenvedona voidaan todeta, että kouluterveydenhuollon palveluita kokonaisuudessaan tulee kehittää asiakaslähtöisemmiksi. On kuitenkin huomattava, että vaikka kouluterveydenhoitajat itse kokevat kouluterveydenhuollon palveluiden saatavuuden heikentyneen pandemia-aikana merkittävästi, nuoret eivät tällä erää nostaneet saatavuusongelmaa esiin haastatteluissa. Kouluterveyskyselyn mukaan kuitenkin yli 10 prosenttia perusopetuksen, lukion ja ammatillisen oppilaitoksen oppilaista kokee, ettei ole saanut tukea ja apua hyvinvointiin kouluterveydenhoitajalta lukuvuoden aikana, vaikka olisi tarvinnut [3].

Tuen tarpeen tunnistaminen voi olla oppilaille haastavaa, minkä vuoksi tuen tarpeen lisääntyminen ei vielä noussut näissä haastattelussa esille. Kuitenkin THL:n raportin mukaan koronapandemia on lisännyt erityisen tuen käyntien määrää ja samalla heikentänyt määräaikaisten terveystarkastusten toteutumista [4].

Pienestä otannasta huolimatta haastatteluista nousi esiin ensisijaisesti tarve paremmalle tiedottamiselle erityisesti kouluterveydenhoitajan palveluista ja läsnäolosta. Nuorille tuntui olevan jokseenkin epäselvää, milloin terveydenhoitaja on koululla tai miten tähän saa yhteyden. Tiedottamisen ohella nuoret nostivat esiin etävastaanottopalvelut myönteisenä kehittämisvaihtoehtona. Haastattelujen perusteella erilaiset etä- ja someratkaisut koettiin ainakin ajatuksena toimivina ja mieluisina. Etäratkaisut voivat myös toimia paremman tiedottamisen työkaluna.

Kykyri Josefiina, terveydenhoitajaopiskelija
Oulun ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Mattila Tiia, terveydenhoitajaopiskelija
Oulun ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Mäkelä Hanna, terveydenhoitajaopiskelija
Oulun ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Niinimaa Anna, terveydenhoitajaopiskelija
Oulun ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Yli-Pyky Tanja, terveydenhoitajaopiskelija
Oulun ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Männistö Merja, yliopettaja, terveydenhoitajakoulutuksen tutkintovastaava
Oulun ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Lähteet

[1] Hastrup, A., Hietanen-Peltola, M., Vaara, S. & Hakulinen, T. 2020. Lasten, nuorten ja perheiden peruspalvelut koronakeväänä 2020. Tuloksia kouluterveydenhuollon verkoston ja perhekeskusverkoston tiedonkeruista. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, työpaperi 26/2020. Hakupäivä 23.5.2022.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-521-6>

[2] Vuolteenaho, S. 2022. Koulujen terveystarkastukset romahtivat koronan myötä. Yle Uutiset 10.2. Hakupäivä 28.2.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-12308862>

[3] Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2022. Kouluterveyskyselyn aikasarjat 2006–2021. Hakupäivä 28.2.2022.

https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1/fact_ktk_ktk1?row=200101L&row=199385L&column=area1-600836.&column=time-601069&column=stage_of_stady-161293.161123.161219.&column=gender-143993.&fo=1

[4] Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2022. Korona heikensi lasten ja nuorten ehkäiseviä palveluita – laaja terveystarkastus tehtiin alle puolelle lapsista ja nuorista vuonna 2020. Hakupäivä 28.2.2022. <https://thl.fi/fi/-/korona-heikensi-lasten-ja-nuorten-ehkaisevia-palveluita-laaja-terveystarkastus-tehtiin-alle-puolelle-lapsista-ja-nuorista-vuonna-2020>

METATIEDOT

Tyyppi: Artikkel

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu

Julkaisunumero: 107/2022

Julkaisuvuosi: 2022

Tekijätiedot: Kykyri Josefiina, Mattila Tiia, Mäkelä Hanna, Niinimaa Anna, Yli-Pyky Tanja, Männistö Merja

Oikeudet: CC BY-SA 4.0

Kieli: suomi

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2022062148154>

Tiivistelmä: Artikkelia varten haastateltiin yhdeksää 15–18-vuotiasta nuorta. Artikkel

pohjautuu nuorten haastattelussa esiin nousseisiin vastauksiin siitä, miten he ovat kokeneet terveydenhoitajan saatavuuden koronapandemian aikana opiskeluterveydenhuollossa. Haastattelujen perusteella nuoret eivät niinkään nostaneet esiin terveydenhoitajan saatavuuteen liittyviä ongelmia, vaan toivoivat ennemminkin parannuksia tiedon kulkuun ja saatavuudesta informointiin.